

clöttem — köd utánam, úgy eltűntek, mintha ott sem lettek volna. Csak a vezérük maradt még ott, a vasfejú király. Szitkozódott szörnyen s fogadkozott, hogy egymaga megverekszik az egész armádiával.

No, csak addig tartott, amíg
Berobogott Móka népe.
Kopjáját sem bírta többé
Moccantani a kezébe.
Csihi-puhi ellátták a
Dolgát-baját szörnyű módra,
Utoljára a fejére
Koppantott rá csúnyán Móka.

Igy történt-e? megtörtént-e? — A mese is megtörténhet. Burkus herceg földjét-házát nem zavarta többé lélek. A leánya, koronája Mókáé lett, Móka kapta. Csapott is nagy dáridót rá! — Titeket is meghívhatna.

Andor bácsi.

A határban.

(1919.)

(Novella.)

Egy tarka tehén legetetéséve foglalkozott. Fekete haja betyárosan kanyarodott a homlokába, a bajusza meg lógásra állott. Egy kis tüzet instált alászan a pipájába s közben beszélgetésbe elegyedtünk...

— Hát mondom volt kétszáz rubelem, mikor a fogolytáborból megszöktem... Egy kozák barátom adott irást. Vettem egy rend orosz katonagunyát, de nem ócskát, ujat. Az még most is meg van. — Köpeny, nadrág, zubbony, — nem adnám oda ötszáz pengőért! — Kissé felemelte a hangját és cercentett egyet a fogai közül.

— A vonatban senkisé ismert meg, hogy nem vagyok orosz, úgy megtanultam már a nyelvükön beszélni. Na jó! Egyszer gondoltam, kiszállok enni és kovártélyt keresni, mert a vagonban nem volt helyem aludni.

— Elmentem elsőbben is egy borbélyhoz. Gondoltam van hétszáz rubelem, hát vendéglőbe fogok menni. Na jó! A vendéglőben mellém ül a padra egy leány... Megnézem, hát látom, hogy szép leány. Na jó! Kérdelem a korcsmárostól, hogy milyen bora van? Aszongya van neki édes is...

— Milyen lehet az édes bor? ... elhozza, de nem volt jó. Hát jó, gondolom, odaadom ennek a lánynak. Odaadom, hát megissza! ... No az istenfáját, még közelebbedett is hozzám! Elvette a batyuját és a tulsó oldalra tette... Mondom a korcsmárosnak, hozzon enni is... Kinálom az étellel a leányt, hát az is kellett neki! Hej az anyád ne sirasson, ennek még van itt valakije s a végén még megpálcáznak!

— De nem volt senki... Nyujtom neki a kezem búcsúzóba. Azt kérdezi, hová megy? — Megyek, mondom, szállást keresni... Aszongya jöjjenek ő hozzánk. Na jó!

— Elmegyek, hát nem volt nekik otthon, csak anyja, meg apja. Azok is öregemberek. Na jó! Kérdelem tőle, hol van itt feredő? ... Elvisz egy feredőbe, aszongya ő is feredik... Na jó! ... Mikor levetkeztem, nem is gondoltam, hogy bejő, de csapjon belé az istennyila, egyszerre csak bejő egy szál vizes kötényben! Aszongya, mossam meg a hátát, ő is megmossa az enyémet...

— Na, jó...!

— Hát így aztán megferedtünk és hazamentünk.

— Harmadnap azt mondja nekem az apja,

te, aszongya, maradj nálunk kosztba. Jó, mondom, mennyit fizessenek egy hónapra? Huszonöt rubel nem lesz sok, kérde ő. Nem, mondom, fizetek én harmincat is... Mert pénz, az volt elég! Minden elsején odatettem a fizetésemet, kétszázhusz rubelt az asztalra, mondtam a leálynak, hogy zárja be a ládába...

— Egyik vasárnapon este azt kérde tőlem a vén ember: Mi vagy te? Mondok, ruszkin. Aszondja, a beszéded olyan, mintha ruszkin volnál, de a ruszkinak nincs ilyen fekete szeme. — Ej az anyád nem jóját! gondoltam, hát már ki akarod firtatni belőlem, hogy mi vagyok? — Aszongya, van-e otthon valakid? Nincs, mondok, csak az Isten, — apám, anyám rég elhaltak. — Hát szereted-e a családomat? Szeretem, mondok. Hát elvenné-e a lányomat? Elvennem, mondok. Na jó! Hát úgy maradtunk, hogy elveszem a lányát. Volt egy pár magyar fiu a faluban, azok is mondták: vedd el te bolond, mert száz hold földje van annak!

— Eltelt egy év s azt mondja az apja, hogy most már esküdjünk. Hm. Az áldóját! Esküdni kellett, de hogy esküdjek én orosz papnak s mit mondjak, hogy hovavaló születésű vagyok? Na, gondoltam, szép komédia! ... Mégis esküdni kellett. A pap beírta, hogy osztrák, aztán megvolt a lakodalom, három napig szólt a trombita és dob az udvaron.

— Ejha! Ez már komoly dolog, ez már aztán olyan sulyos, mint az arany! De hát az asszony? Az asszony?! Szép volt-e a menyecske is, vagy talán csak a száz hold földet vette kend feleségül?

— Már, hogy szép volt-e? Olyan lába volt annak urfi kérem, mintha csak össze lett volna rakva! — Az egyik lábát előrelökte és megmarkolta a combját. — Aztán meg olyan szép nagy szája volt, hogy ha aztat kláította, olyan volt, mint a hermonika!

— Tyűh a teremburáját! Aztán legalább sokat hermonikáztott-e?

— Abbizon, sokszor elcsaptam a száját, még vasvillát is fogtam rá a mult ősszel... Mert olyan számár a férfiember, kérem...! Sohasem tudja megbecsülni a boldogságot.

Itt észrevehetőleg kissé elzékenyült.

— Meg is ette a fekete fene az egész életet, amióta hazajöttem Oroszországból...!

— Dehát minek is jött haza? Hogy tudta eszerben hagyni az asszonyát? Hallja, száz hold földet elcsérelni egy tarka tehénért, nagy bolondság!

Most különösen cifrát és zeg-zugosat káromkodott emberünk s jobbra is cercentett egyet.

— Ugy van az, kérem, hogy ha az Isten elkezd verni az embert, hát veri két kézzel... Egyszerre csak nem tudom, mi ütött hozzám, nem volt maradáson, nem volt nyughatásom... Pedig már fiu is született az asszonytól. — A többi szökött foglyok mindegyre mondták, hogy béke van, béke van, gyere velünk, csak nem hagyod a hazánkat!

— Egyszer aztán mondtam a feleségemnek, hogy nekem egy fekete gunya kell, mert gyönyörű szép ám az a fekete orosz ruha!

— Igen, az gyönyörű szép!

— Aszongya az asszony, erigy vegyél. Na jó, mondok, gyere te is. Adott az apja hatszáz rubelt és elmentünk a városba. De ahogy elindultunk a határból, visszaküldtem, hogy kérjen még kétszázat, mert neki is akarok venni egy keszkenőt.

— Azonkívül nálam is volt még négyszáz rubel, amiről nem tudott senki, mert azért szerettem is nálunk leginkább, hogy sohasem kutatták a kabátomat, akárhol hagyhattam, egy ujjal sem nyultak hozzája.

— Mikor bementünk a városba, mondtam neki, gyere menjünk a vendéglőbe, mert majd ledüt az éhség. Na jó, aszongya, gyere egyél. Bemegyünk, hát veszek egy üveg vodkát és csáját. Te, mondok, erigy, vegyél nekem szivart. Ezt azért mondtam, mert tudtam, hogy nem szeret szivart venni. Vegyél te, aszongya, én megvárlak.

— No jó, mondok, mindjárt visszajövök, csak várjál. Azzal, hogy kijöttem, beleugrottam egy fiúkerbe, öt rubelt adtam a kocsisnak. Na az apádistenit, most hajtsál, ahogy csak tudsz az állomáshoz! — Ott már vártak a magyar fiúk, már a jegyet is megváltották. Ezerkétszáz rubli volt a zsebemből, mikor felültem a vonatba.

— Na, ezt ugyan megcsinálta! Hallja maga, furfangos eszejárása van magának!

— Dejszen, nem voltam én akkor eszemnél kérem, úgy kellett legyen, hogy az Isten ő szent felségének tetszett elvenni az eszemet. Megbántam én már másnap az egészet, de a többiek nem erősztettek ki a vagonból. . . . Megbántam. . . . minden nap hétszer megbánom urfi lelkem.

— De csak egyszer egészen béke legyen! Még az első vonattal visszamegyek, ami Oroszországba indul. . . . Vissza én! Száz hód földem van ott, kérem és tulajdon marhacsordám!

— Telkes gazda vagyok Oroszországban, első gazda a faluban!

Elnéztem északkelet felé, hosszukás hegyek irányában, félig-meddig alkonyat volt, ferde és furesz színű sugarak szállottak a hegyek felett.

Valahonnan a lucernásból egy négy-öt éves gyerek került elő ebben a pillanatban:

— Édes apám, édes apám! Azt üzeni édes anyám, hajtsa haza a tehenet, hogy megfejje.

Pufók arcu, egészséges kis fiu szaladt az emberünk lábának, aki egyszerre úgy megfordult, mint a pörgetyű. Aztán egy óriás káromkodás következett és teljes erejéből utána hajtotta botját a tarka tehénkének, amely beszélgetésünk közben felhasználta az alkalmat és benn legelészett a lucernásban.

— Még felfuvódik az ostoba állat!! — mondta dühösen és utána ment az elhajtított botjának.

Hazafelé tartottunk, a gyerek terelgette a tehénkét, én nem tágitottam emberem mellől. Meglátszott rajta, hogy forr benne a mérge.

— Na hallja! Magának asszonya van, gyermeke. . . . Volt szíve eltagadni őket a muszkák előtt?

— Vót a nyavalyának! Hat hónapra rá született, hogy fogságba estem. . . . Nem gondoltam én kérem, hogy gyerek is van!

— De hát az asszony!

— Asszony? Az asszony, asszony! Ha nincs gyerek, nem asszony. . . . Gondoltam, elválok tőle, ha egyszer mégis hazajövünk. Mert senki sem tudta, kérem, mikor jövünk haza. . . . Azt is mondták, hogy soha! Nagyon messze van az a Szibéria. . . . Aztán nagyon megszerettem én ott, azt a családot, az asszony is szebb vót, mint az idevaló. . . . Száz hód orosz föld! Nem kicsiny dolog az kérem szépen!

Már egy cseppet sem haragudott, szelid révedzéssel a száz hód orosz földre gondolt.

— Most már mi lesz az itteni családjával, ha maga visszamegy Oroszországba? Ki viseli gondjukat? — szoritottam.

— Megy a hóhér! Huzza fel a fára, aki visszamegy! — méltatlankodva verte botját a földbe. — Csak nem hagyom éhen veszni a fiamat és tulajdon feleségemet! — Csak nem gondol olyan alávaló embernek az Ur!?

— Nem megyek én! — Azoknak ott a száz hód. . . .

száz hód fekete orosz föld! — felcsillant a szeme. — Abból úgy élhetnek, mint a grófok!

Elgondolkoztam. Az ég aljáról bitoros sugarak suhantak a mezőkre, a bitor színű kis fiu hazafelőlógatta a bitor színű tehénkét.

— Csak azt nem értem, miért mondta hát mégis, miért hazudott. . . ? Erre beszéljen!

Összetört katonasapkáját lehuzta a fejéről, homloka ráncokba kinlódott s többször körül vakarázta a fejét. . . . A végén ismét dühbe gurult.

— Mondtam, mert *ugy* esett jól, hogy mondjam, s addig van!

Sercentett egyet s a sapkáját keményen a fejébe vágta.

Fetter Gyula.

Pesti képek. . .

Nádor-utca. Mintha hangfogóval lüdmázna itt az Élet, tompított a zaj, a villamosok is megkerültek ezt az utcát, a nap-sugár is félve lesekedik be s tétován, remegve surran hűvös palatolasorok között. . . .

Puha szőnyeggel fedett lépcsőkön iparkodom ismerősömhöz, egyik ház széles lépcsőin. . . .

Két ur előttem. . . . Szakgatott, ideges szavakat hallok. . . . „Jobb lett volna husz év előtt születni. Még csak hatvanöt éves vagyok, még élni szeretnék. . . . de ma már bizonytalan az Élet. . . . ma, amikor mindennek ki van téve az ember. . . .”

Kövér, rózsaszínű tarkója előttem vibrál a beszélőnek, hizott füleiben arany gombok, jólét ömlik el roppant természet. . . . Ignácz urnak.

Ismerem! Régóta. Mikor még göndör hajtincseket hirtáztott fülei mellett a szél, amikor, mint kezdő, vontatott hangon, nyújtotta ama bizonyos szót bérházak kapuközében. . . . háadndléé. . . .

Aztán veteményt szállított, szárítottat a hadseregnek. Ma. . . a felesége méltóságos asszony. . . . Két gyereke van, Helénke és Móni. Cselédeinek száma a titokzatos, idegen nevű krémeket, habokat keverő cukrásszal s francia kisasszonnyal együtt csupán hét, soffőr, kocsison kívül. Lakása saját palotájában csak egy emelet. . . .

Elismétli: „ma mindennek ki van téve az ember. . . .”

Igen Ignácz ur! Ma még mindennek. Mint egykoron valahol messze a szárított zöldségének, épp úgy „van kiléve” ma még idehaza az ember annak, hogy Ignácz urék reszkető, kövér ujjai végig tapogassák a testét, a lelkét, a zsebeit, nézni, van-e még bennük valami kisajtolni való, mert a Helénké és Móniknak egyre több kell. . . .

Hadnagy-utca. Iskolás gyermekek között baktatok. Tarkacsikos szeretetharisnyába bujtatott rozoga lábszárú, keskeny, ványadt arcu gyerekek között.

Hatalmas bakkancsukban majd orra bukna. A lábuk térdben, mint hogyha rugókon járna, be-beroggyan a gyengeségtől. . . .

Fáradt, kiéhezett, koravén fiúk, élettelen kicsi lányok. Nem hancuroznak. Csendben, rendben tartanak hazafelé. . . . egyik kezükben könyvek, a másikban ütött-kopott ratona csajka, bádognak. . . .

Egyik kamaszodó fiúcskát hallgatom. Felcsillant a szeme, amikor mondja: „Az én apám gyönyörű képeket festett. . . . Csupa kuglófot, sonkát, üveg borokat és én még emlékezem. . . . mielőtt bevitték a kórházba, volt úgy, hogy a mi sonkánkról, a mi kuglófunkról festett képet. . . . Jól éltünk akkor. . . . Szomorú, lemondó hangon füzi még hozzá: „ma. . . . már talán jobb volna nem is élni. . . .”

Kicsi, ványadt arcu Gyurkák, Pisták, Böskék mennek az utcán szeretet ebédre, szeretet rongyokban hazafelé a nedves, sötét, odaszereü lakásba, vagy kátrányapapiros fedellű barakokba. . . .